

REALIZÁCIA OCHRANY LESA V LESNOM KOMPOSESORÁTE PARTIZÁNSKA LUPČA, s. r. o.

Martin Noge • Michal Noge

Základné informácie o komposesoráte

Lupčianska dolina sa nachádza v katastrálnom území obce Partizánska Lupča. Je to jedna z dolín Národného parku Nízke Tatry a ako to už býva na Slovensku zvykom, máme tu tiež chránené vtáčie územie vyhlásené bez súhlasu vlastníka.

Hranica Lesného komposesorátu kopíruje hranicu katastrálneho územia Partizánska Lupča a v susedstve sú Liptovské Kľačany, Liptovské Sliače, Liptovská Lúžna a z južnej strany hlavného hrebeňa Nízkych Tatier na „Bys-trickej“ strane je to k. ú. Jasenie.

Lesný komposesorát Partizánska Lupča, s. r. o. hospodári na ploche 7 400 ha. Z toho 80 % plochy je porastejnej smrekom. 4 400 hektárov porastovej plochy je zaradených do kategórie hospodárskych lesov a 2 800 hektárov do kategórie ochranných lesov.

Priemerná nadmorská výška najnižšie položených porastov je okolo 700 m n. m. a najvyššie položených 1 500 m n. m.

Na území komposesorátu sa nachádza časť NPR Salatín o výmere 333 hektárov.

Lesný komposesorát obnovil svoju činnosť v roku 1993. V súčasnosti zamestnáva 44 ľudí na stály pracovný pomer. Postavil a prevádzkuje pílu zameranú na výrobu tatranských obkladov, dlážkovic a fasádnych obkladov. Ročne spracuje a poreže približne 9 000 m³ guľatiny.

Priemerne ročne ťažíme 40 000 m³. Terény sú ako v Nízkych Tatrách, t. j. vo vyšších polohách väčšinou lanovkové. Za posledné roky sme nemali veľkú vetrovú ani podkôrníkovú kalamitu.

Riešenie problémov ochrany lesa na komposesoráte

Ochrana a boj proti podkôrnemu hmyzu alebo prečo nemáme problém s lykožrúťovou kalamitou

Podkôrný hmyz sa rozšíril najviac v roku 2009, ale v rokoch 2010 a 2011 sa jeho vývoj pribrazil pravdepodobne aj vďaka mokrým a chladným letám.

V boji s lykožrútom považujem za prvoradé včasné spracovanie vetrovej kalamity a zdôrazňujem **včasné vyhľadanie** a spracovanie aktívnych chrobačiarov. V rámci obranných opatrení som zástancom klasických lapákov, lebo sú univerzálne na odchyt všetkých druhov lykožrúta a na údržbu nie sú náročné. Akurát ich treba zavčasu asanovať. Zakladáme každoročne aj feromónové lapače, no ich údržba sa mi zdá náročnejšia – hlavne po daždoch – a účinnosť nižšia ako pri klasických lapádoch. Počet ročne založených klasických lapákov a feromónových lapačov je za posledné roky približne rovnaký.

V roku 2011 sme založili v troch sériách 623 kusov klasických lapákov a 126 feromónových lapačov. Lesný komposesorát má 8 lesníckych úsekov. Ťažbové práce sa snažíme organizovať tak, aby na každom lesníckom úseku bola po celý rok aspoň jedna ťažbová partia, ktorú lesník, keď nájde aktívneho chrobačiara, presunie na jeho spracovanie. Takmer všetky ťažbové partie majú jedného alebo dva kone. V roku 2009 a 2010 sme cez letné obdobie zamestnávali študentov z Lesníckej fakulty TU na odkôrnenie stromov, kde hrozilo vyletenie lykožrúta. V roku 2009 sme na najvyššie položenom lesníckom úseku Magurka, kde sme mali asi najviac suchárov, urobili rubnú ťažbu v objeme 400 m³ počas končiacej jari a drevo vo výrezoch sme nechali na odvoznom mieste. Kláty, ktoré naletel lykožrút, sme asanovali.

Z vlastných pozorovaní sledujeme, že lykožrútové ohnisko sa najčastejšie rozširuje po svojich okrajoch. Preto lesníci preventívne „zarúbu do mäsa“, t. j. preventívne zrúbu aj zelené okrajové stromy. Tu nastáva problém posúdenia tzv. „zasmolencov“. Sú to stromy naletené lykožrútom, ktoré sa bránia tým, že chrobáky zalievajú živicom. Keď ich človek nájde, sú ešte celkom zelené, ale „zasmolené“. Nie je jasné, kto zvíťazí. Urobili sme malý pokus. Na ploche asi 40 × 20 metrov lesník vyznačil na ťažbu všetky stromy. Boli tam už staré vyletené sucháre, čerstvé nevyletené sucháre a „zasmolence“. Štyri živicom zatečené stromy som zakázal vyrúbať. Sledoval som ich dlhšie obdobie. Dva stromy po mesiaci vyschli a opadla im kôra. Dva stromy dodnes rastú.

Celoročné vyhľadávanie ohnisk a aktívnych chrobačiarov pokladám za dôležitý predpoklad úspešnosti v boji s podkôrnym hmyzom. Lesník musí po svojom úseku celý rok chodiť a pozorovať zmeny. Dobré sa porasty kontrolujú ďalekohľadom z protisvahu, najlepšie je, keď sú osvietené slnkom. Jednotlivo roztrúsené vývraty a chrobačiare nájde, len keď popri nich prechádzame. Po ich objavení musí nasledovať len ich rýchle spracovanie.

V roku 2011 bolo z celkovej ťažby v lupčianskej doline napadnuté podkôrnym hmyzom 9 % hmoty. A to už vrátane založených klasických lapákov, ktoré tvoria skoro tretinu z uvedeného množstva. Najväčším problémom je nájst čerstvo vyletené chrobáky. Pri dnešných technických možnostiach by nemalo byť neprekonateľným problémom vymyslieť prístroj alebo spôsob, ako spoľahlivo nájst zavŕtaného chrobáka. Teším sa na chvíľu, keď sa týmto objavom posunie lesníctvo výrazne dopredu.

Škody zverou

Právo poľovníctva Lesný komposesorát prenajal miestnemu poľovníckemu združeniu Lupčianka. Ostro sledované sú každoročne škody zverou. Za posledné 2 – 3 roky boli škody minimálne, dosahujúce hodnotu pár sto €. Trváme na tom, aby sa skutočné stavy zveri približovali k stanoveným kmeňovým stavom, aj keď poľovníci stále skúšajú počet raticovej zveri zvýšiť.

Na ochranu pred odhryzom používame už roky repelent CERVACOL EXTRA. Na ochranu pred obhryzom používame suché a mokré obväzy. Tieto treba vždy po čase upravovať.

Pri obnove lesa mávame až 50%-ný podiel prirodzeného zmladenia, čo môže mať vplyv na nižšie škody zverou.

Škody podpňovkou

Z ostatných problémov na úseku ochrany lesa ešte spomeniem stromy napadnuté podpňovkou. Objavili sa nám v porastoch kolieska chradnúcich stromov, ktoré po čase vyschli. Pri podrobnej obhliadke ešte zelených stromov sa nám dala odlúpiť kôra v spodnej oddenkovej časti, kde sme na kmeni objavili biele hýfy. Po vyrúbaní napadnutých stromov sa hynutie stromov zastavilo.

Záver

Dať jednoznačnú odpoveď na otázku, prečo sa nám darí pomerne úspešne eliminovať lykožrúta a okolité subjekty majú s ním veľké problémy, si netrúfam. Ako to robíme my, som opísal v predchádzajúcom odseku. Je pravdou, že ak vám napríklad priletí lykožrút vo veľkom množstve od suseda alebo z územia s vyhláseným 5-tym stupňom ochrany, je problém zamedziť jeho ďalšiemu šíreniu. Aj my sme mali problém, keď susedný urbár včas nespracoval vetrovú kalamitu a lykožrút napadol aj naše porasty. No pravdou je aj to, že **najmä v roku 2009** sa lykožrút objavil v našich porastoch vo zvýšenej miere. Zaujímavé je, že aj v starých ohniskách, ktoré som pokladal za vyriešené a roky tam bol s lykožrútom pokoj. No vytvorili sa aj nové ohniská. Akoby sa stretli vhodné podmienky na rozmnožovanie vytvorené aj počasím s vrcholom gradácie lykožrúta. No je to len moja domnienka. Iná vec je, ak si niekto pestuje lykožrúta úmyselne.